

бярозка №10

№10/2020 (1109)

ISSN 0320-7579

A pair of black leather boots with laces, standing in a field of tall, green and yellow grass. The boots are positioned in the lower half of the frame, with the grass blades reaching up to the top of the boots. The background is a soft, out-of-focus green and yellow, suggesting a natural outdoor setting. A semi-transparent teal box is overlaid on the upper part of the image, containing text in a light blue color.

Той, хто паважае сябе, абаронены ад іншых.
Ён апрануты ў кальчугу, якую ніхто не зможа прабіць

Генры Лангфела

Як перайсці на светлы бок з дапамогай TikTok

Калі нехта трапіў у яму, ён ці выкараскваецца, ці ўладкоўвае яму як уласную кватэру. Нехта выкараскацца хоча, але не можа. Кожны з нас падае ў ямы рознай глыбіні. Такія здарэнні ўласцівыя ўсім нам, пакуль мы не маем вялізнага жыццёвага досведу і пакуль робім памылкі, на якіх пазней будзем вучыцца. Калі ў цябе ёсць уласныя «ямы», але ты не можаш знайсці сілы вылезці з іх, то гэта для цябе.

Песня беларускага гурта Intelligency «August» стала папулярнай пасля таго, як на YouTube з'явіўся ролік з танцам Бенедыкта Камбербэтча быццам пад гэтую песню. Падчас каранціну яна трапіла ў TikTok і стала фаварытам не толькі беларускіх, але і замежных блогераў. І тады вялікая колькасць людзей усё не магла даведацца, чыя гэта песня і на якой мове яе ўвогуле спяваюць.

Кліп на песню «August» на першы погляд здаецца пазбаўленым глыбокага сэнсу. Кампанія моладзі вандруе па краіне на ўласным аўтамабілі, забаўляецца, хуліганіць, танцуе, разбівае машыну. Звычайная гісторыя аднаго дня звычайных герояў, можна быццам бы не задумвацца, што адбываецца на экране. Але тут ёсць кадры, якія часам прымушаюць звярнуць увагу на сэнс, што выходзіць за межы «звычайнага».

Кліп дзеліцца на тры часткі: чорная паласа жыцця, мяжа і белая паласа жыцця. Сачы за сюжэтам, адзеннем герояў і тым, якія колеры выкарыстоўваюцца ў кадрах — усё гэта адлюстроўвае падзел жыцця герояў на тры этапы. І таксама кліп падказвае, як змяніць колер сваёй паласы.

На колеры ўсяго кліпа я звярнула ўвагу першапачаткова. Каларыстыка крычыць пра змрочнасць настрою герояў, пра абыякавасць да жыцця і існавання толькі аднаго боку — негатыўнага. Усе колеры вельмі прыглушаныя і хутчэй з'яўляюцца адценнямі чорнага і шэрага. Героі зрабілі вакол сябе купал з паныласці, песімізму і меланхоліі. Пакуль такая хмара вісіць над іх галавамі, яны няздольны сысці з месца і пераапрунуцца ў адзенне светлых колераў. Мы самі ствараем вакол сябе атмасферу і людзей, гэта праца даволі далікатная, бо аднойчы наша стварэнне можа нас задушыць.

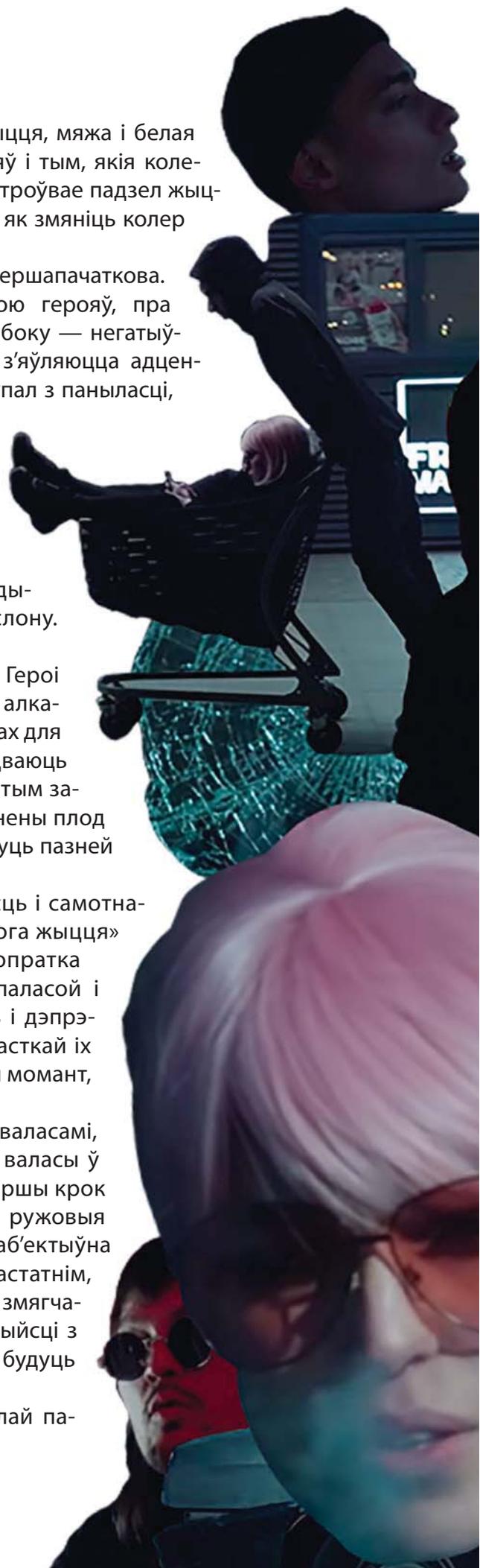
Кліп пачынаецца бы спектакль: з машыны здымаецца плёнка, якая нагадвае тэатральную заслону. Зараз пачнецца нейкая дзіўная гісторыя.

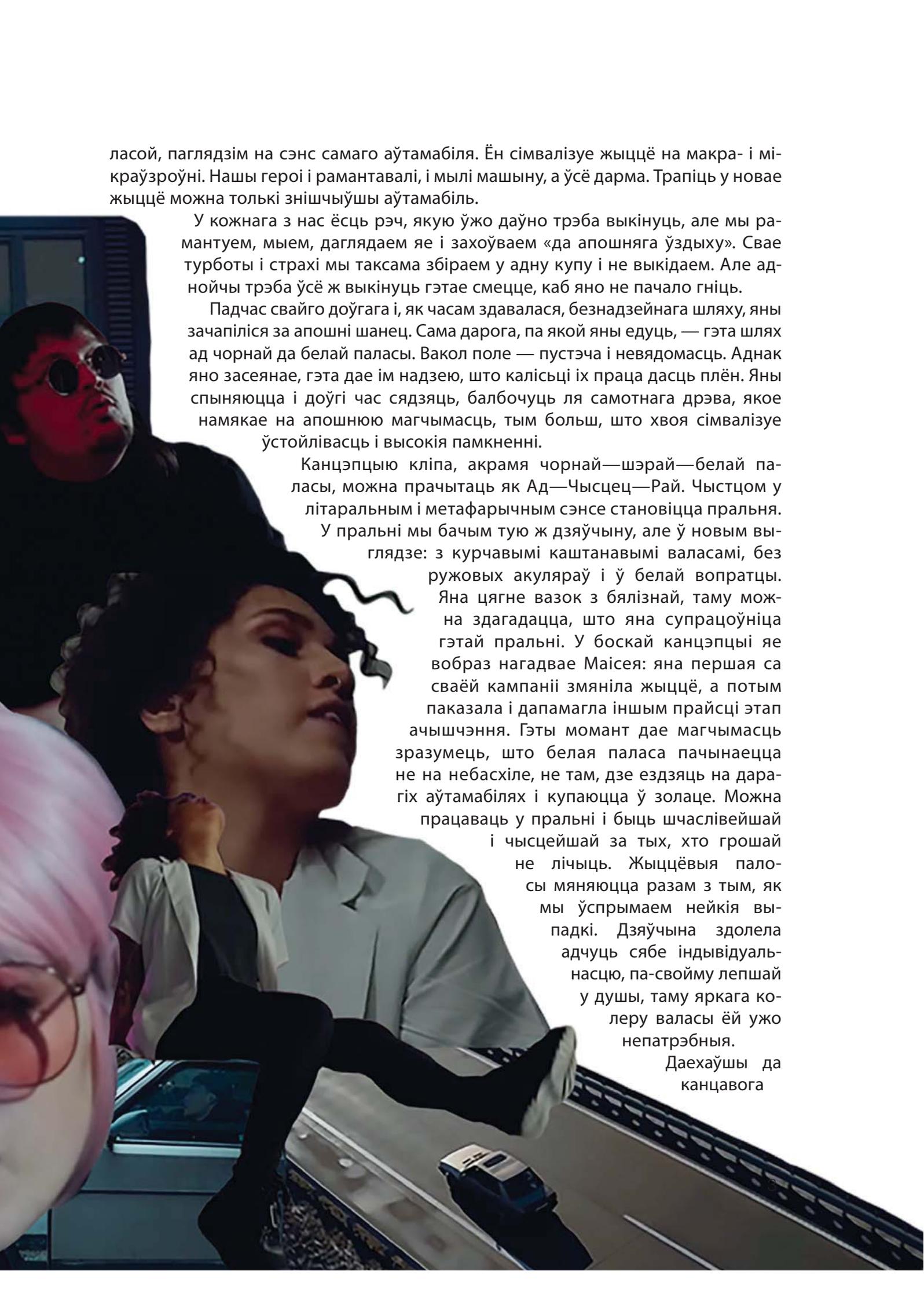
Я ўбачыла карціну штучных забаў моладзі. Героі кліпа паляць у машыне і пэцкаюць яе, купляюць алкаголь, падаюць у смеццевыя мяшкі, ездзяць на вазках для прадуктаў. Гэта паводзіны, якія звычайна апраўдваюць словамі: «Пакуль малады — можна». Але ж ці ў гэтым заключаецца сапраўднае шчасце? Наколькі забаронены плод салодкі? Спойлер: яно не варта таго. Пра гэта кажуць пазней і героі кліпа.

Яны падсвядома паказваюць сваю няшчаснасць і самотнасць. Можна заўважыць, што падчас свайго «былога жыцця» кампанія апранута ў адзенне цёмных тонаў. Іх вопратка стаіць у сімвалічным шэрагу побач з чорнай паласой і змрочнай каларыстыкай усяго кліпа. Хмурнасць і дэпрэсіўнасць не толькі іх акружае, але і становіцца часткай іх саміх. У жыцці гэтых людзей надышоў пераломны момант, яны шукаюць бяспекі і падтрымкі.

Першай да змен гатовая дзяўчына з ружовымі валасамі, якія вылучаюцца на фоне змроку. Пафарбаваць валасы ў ружовы колер — выйсці з зоны камфорту. Гэта першы крок да змены колеру жыцця. Таксама я бачу на ёй ружовыя акуллары: глядзячы праз іх на свет, немагчыма аб'ектыўна ўспрымаць жыццё. Таму ёй прасцей, чым усім астатнім, пераступіць мяжу і апынуцца ў невядомасці. Яны змягчаюць тыя цяжкасці, якія трэба пераадолець, каб выйсці з ямы. Праз некаторы час ружовыя акуллары ёй ужо будуць непатрэбныя.

Пакуль героі едуць недзе паміж чорнай і белай па-

ласой, паглядзім на сэнс самага аўтамабіля. Ён сімвалізуе жыццё на макра- і мікраўзроўні. Нашы героі і рамантавалі, і мылі машыну, а ўсё дарма. Трапіць у новае жыццё можна толькі знішчыўшы аўтамабіль.

У кожнага з нас ёсць рэч, якую ўжо даўно трэба выкінуць, але мы рамантуем, моем, даглядаем яе і захоўваем «да апошняга ўздыху». Свае турботы і страхі мы таксама збіраем у адну купу і не выкідаем. Але аднойчы трэба ўсё ж выкінуць гэтае смецце, каб яно не пачало гніць.

Падчас свайго доўгага і, як часам здавалася, безнадзейнага шляху, яны зачэпіліся за апошні шанец. Сама дарога, па якой яны едуць, — гэта шлях ад чорнай да белай паласы. Вакол поле — пустэча і невядомасць. Аднак яно засеянае, гэта дае ім надзею, што калісьці іх праца дасць плён. Яны спыняюцца і доўгі час сядзяць, балбочуць ля самотнага дрэва, якое намякае на апошнюю магчымасць, тым больш, што хвоя сімвалізуе ўстойлівасць і высокія памкненні.

Канцэпцыю кліпа, акрамя чорнай—шэрай—белай паласы, можна прачытаць як Ад—Чысцец—Рай. Чыстцом у літаральным і метафарычным сэнсе становіцца пральня.

У пральні мы бачым тую ж дзяўчыну, але ў новым выглядзе: з курчавымі каштанавымі валасамі, без

ружовых акулераў і ў белай вопратцы.

Яна цягне вазок з бялізнай, таму можна здагадацца, што яна супрацоўніца гэтай пральні. У боскай канцэпцыі яе вобраз нагадвае Маісея: яна першая са сваёй кампаніі змяніла жыццё, а потым паказала і дапамагла іншым прайсці этап ачышчэння. Гэты момант дае магчымасць зразумець, што белая паласа пачынаецца не на небасхіле, не там, дзе ездзяць на дарагіх аўтамабілях і купаюцца ў золаце. Можна працаваць у пральні і быць шчаслівейшай і чысцейшай за тых, хто грошай не лічыць. Жыццёвыя палосы мяняюцца разам з тым, як мы ўспрымаем нейкія выпадкі. Дзяўчына здолела адчуць сябе індывідуальнасцю, па-свойму лепшай у душы, таму яркага колеру валасы ёй ужо непатрэбныя.

Даехаўшы да канцавага

прыпынку, героі здабылі сапраўднае шчасце. Яны носяць каляровую або белую вопратку, купляюць прысмакі і сокі, забаўляюцца, танчаць і спяваюць. Гэта можа зрабіць чалавека шчаслівым без агрэсіі і гвалту. Героі поўныя энергіі і сіл, яны танчаць, таму што ім хочацца падзяліцца сваім шчасцем. Яны вядуць добры лад жыцця, не парушаюць законы, не шкодзяць сабе і іншым і не маюць патрэбы рабіць выгляд, што ў іх жыцці ўсё добра. Яны падманвалі саміх сябе, што могуць ужыцца з хмарай над галавой, але гэта толькі адцягвала момант змен або поўнага знішчэння.

Бурыць стэрэатыпы — гэта добра, пра гэта таксама распавядае кліп «August». У канцы змешчаныя некалькі кадраў з офіснымі работнікамі, на якія абавязкова трэба звярнуць увагу. Злева сядзіць дзяўчына, якая перажывае радасць, справа мы бачым хлопца, які паказвае сваю незадаволенасць і агрэсію наконт такога святочага настрою сваёй калегі. Яны нагадваюць анёла і дэмана. Крыху забавы і добрага настрою не сапсуюць працу, а можа нават наадварот, паспрыяюць ёй. У аўтамабілі, едучы па дарозе, якая сімвалізуе той жа шлях ад былога да новага, мы бачым ужо іншую карціну: абодва работнікі едуць з песнямі і пляскамі, хлопец змяніў погляды і ў літаральным сэнсе ступіў на добрую дарогу. Няма ніякіх адгаворак і прычын, каб не паляпшаць сваё жыццё, хапае жадання і працы над самім сабой.

Група Intelligency паказала невялічкі гайд, як зрабіць сваё жыццё лепшым анлайн, без смс і рэгістрацыі. Скотчам усе дзіркі не заклеіш і трыпутнікам усе раны не вылечыш. Калі праблема ёсць, яе трэба вырашаць сёння і зараз, з панядзелка пачынаць справы нельга. Кожны мае права быць лепшым, нават той, хто мае шмат шкодных звычак, але мае яшчэ больш жадання пазбавіцца іх. Шлях ад чорнай да белае паласы для ўсіх адзіны, пытанне толькі ў тым, як вы яго ўспрымаеце. Заўсёды памятайце, што вы не самотны, акрамя вас хтосьці зараз таксама едзе па знаёмым маршруце, хтосьці вас накіроўвае, а хтосьці сядзіць побач. Не марнуйце час на вылічэнне гэтых людзей, бо за вас яны працу не зрабяць. Работа над самім сабой, над тым, што тоіцца ў душы, больш карпатлівая і цяжкая, чым фізічная праца, але высакародная і карысная.

Крысціна Дубаўцова

МЕНТАЛЬНАЯ ДАПАМОГА MENTAL HEALTH

Адчуваць – гэта нармальна. Звярнуцца па дапамогу, калі вам дрэнна і патрэбна падтрымка – гэта нармальна. Не бойцеся размаўляць пра тое, што вас хвалюе. Ваш ментальны дабрабыт каштоўны. У першую чаргу для вас.

Якія ёсць праекты і што робяць:

Цэнтры псіхалагічнай дапамогі і тэлефоны даверу, куды можна звярнуцца, калі вам патрэбна падтрымка, парада спецыяліста, альбо абарона ад псіхалагічнага ціску.

Хто робіць:

- ☒ цэнтр пасяховых стасункаў: **psycenter.by**, +375 29 33 890 33, +375 33 664 23 28;
- ☒ romogut: **kids.pomogut.by**;
- ☒ рэспубліканская тэлефонная «гарачая лінія» псіхалагічнай дапамогі непайналетнім, якія трапілі ў крызісную сітуацыю: 8 801 100 16 11 (кругласутачна, бясплатна і ананімна);
- ☒ тэлефон даверу для дзяцей і падлеткаў: 8017 246 03 03 (кругласутачна і бясплатна).

Як далучыцца:

- ☒ запытаць анлайн-званок з псіхалагам на сайце **psycenter.by**. Запісацца на вэбінары, анлайн-курс ці паглядзець відэаўрокі па розных тэмах (пра стасункі, упэўненасць ў сабе, пра тое, як абараніць сябе і г. д.);
- ☒ на сайце **kids.pomogut.by** паглядзець, як засцерагчыся ад небяспекі ў інтэрнэце, наркатыкаў, здзекаў і ментальных праблем;
- ☒ патэлефанаваць па прапанаваных нумарах і расказаць спецыялісту сітуацыю, у якую вы трапілі.

Навошта вам гэта рабіць:

- ☒ атрымаць прафесійную дапамогу амаль у любы час і ананімна;
- ☒ Дапамагчы сваім сябрам ці сваякам справіцца з іх праблемамі;
- ☒ зразумець уласныя жаданні і палегчыць сябе жыццё.

Валянціна Кавальчук,
Крысціна Дубаўцова

«Не бойся — дзейнічай»

Псіхолаг-твёркер пра любімы занятак, стэрэатыпы і чужыя думкі

Ці сутыкаліся вы са страхам, што вас будуць асуджаць за ваш выбар? Ці, можа, вы наадварот не ведаеце, што выбраць? Калі вы апыналіся ў такой сітуацыі, то ведаеце, як у такія моманты патрэбныя дапамога і натхненне. І таму сёння мы хочам падзяліцца з вамі гісторыяй YOLLA, якая зараз спалучае працу псіхолага і твёркера, разбураючы ўсялякія стэрэатыпы пра несур'ёзнасць танцаў. Дзяўчына на ўласным прыкладзе пакажа, што не трэба баяцца таго, што скажучь людзі, і як крута здзяйсняць тое, пра што марыш.

Зараз я не ўяўляю сваё жыццё без танцаў. Былі «крызісы», калі я хацела кінуць. Мне здавалася, што гэта не маё, што лепш я буду сядзець у офісе і перабіраць паперкі. Але я пасядзела тыдзень дома і зразумела, што трэба вяртацца. Калі я чула нейкі трэк, я спынялася пасярод усіх хатніх спраў і пачынала танцаваць.

Я ніколі не планавала займацца танцамі, усё адбылося выпадкова. Мне патэлефанавала маці сяброўкі і прапанавала з'ездзіць за кампанію. Гэта былі ўсходнія танцы.

І толькі праз тры гады я даведалася, што такое твёрк: у інтэрнэце ўбачыла відэаролікі, дзе дзве дзяўчыны ходзяць па горадзе і твёркаюць. Першая думка была: «Ваў, гэта так прышпільна». Мне здавалася, што гэта нерэальна крута: ты такая ўся ўзвышаная каралева. І калі на цябе паглядзяць, то падумаюць: «Вось яна — самая клёвая». Калі я сказала пра тое, што мне цікавы твёрк, свайму маладому чалавеку, ён паставіўся да гэтага негатыўна. Зразумела, я засмуцілася, але ў мяне нават думкі не было, што я не буду гэтым займацца.

Калі мне кажуць: «Гэта жахліва», — я адказваю: «Вы не на тое глядзіце».

Я сутыкалася з неразуменнем, мне казалі, што гэта несур'ёзны занятак. Блізкія казалі, што не хацелі б, каб я гэтым займалася. Першы час я рэагавала досыць груба, маўляў, гэта мой выбар.

Сапраўдны твёрк мала хто ведае. Людзі не разумеюць, што тэхніка твёрка — гэта не сам танец. Але хіба людзі будуць шукаць далей? Не, таму што многім прасцей думаць стэрэатыпамі.

Я працавала ў атэлі, дзе быў у асноўным мужчынскі калектыў. Мне здавалася: хлопцам жа павінны такія танцы падабацца. Але большасць укідвалі розныя жартачкі ці казалі, што гэта не танцы. Я як псіхолаг разумела, што людзі проста перадудзята ставяцца да нечага незнаёмага.

Я пачынала з калегамі «працу»: паказвала розныя харэаграфіі, намагалася пашырыць іх кругагляд. Я паказвала, наколькі гэта цяжка, яны падпісваліся на мяне ў інстаграме, глядзелі, як я танцую. Потым яны нават прасілі прабачэння і многія забіралі свае словы назад. І калі ў калектыў прыйшоў новы чалавек, які адразу ж выказаўся пра твёрк негатыўна, ужо тыя хлопцы, якія раней казалі, што твёрк — гэта ні пра што, самі здорава яго асадзілі.

Бацькі могуць перажываць, злавацца на нешта, але яны проста не ведаюць, як інакш клапаціцца пра нас.

Я часта чула ад сваіх вучаніц, што бацькі іх кантралявалі і шмат што забаранялі. У людзей ёсць якія-небудзь прадудзятасці, яны не дасведчаны ў якой-небудзь тэме, і часцей за ўсё праз гэта і з'яўляюцца канфлікты. Галоўнае — з самага пачатку трымацца спакойнага тону размовы. Трэба зразумець, чаму бацькі пачынаюць сварыцца, і самому не рэагаваць на гэтыя крыкі. Пачакаць, пакуль, напрыклад, маці супакоіцца, потым паспрабаваць з ёю пагутарыць, спытаць, чаму яна так лічыць. Маці можа выказаць сваё меркаванне, можа зноў пачаць сварыцца. Важна разумець, што бацькі не хочуць кепскага вам. Дамаўляйцеся на спакойнай ноце, прапануйце альтэрнатыву свайму жаданню.

У выпадках, калі канфлікт цяжка вырашыць аднаму, я раю звярнуцца па дапа-

могу да псіхолага ці да іншых сваякоў. Галоўнае — не губляць надзею і не закідваць свае інтарэсы праз адсутнасць падтрымкі з боку бацькоў. Ім можа да канца жыцця не падабацца ваш занятак, але галоўнае, каб у вас не з'явіліся асабістыя сумненні, што вы робіце нешта не тое.

Я працавала адміністратарам трэнажорнай залы, і дырэктар паставіў мяне перад выбарам: праца ці танцы. Ніколі не думала, што працадаўца можа так зрабіць.

Калі я пачынаю ў нечым сумнявацца, у мяне запускаецца працэс «самагрызення». Добра, што я псіхолаг і ведаю, як супакоіцца. Я намагаюся распісаць думкі на паперках — плюсы і мінусы — і пагутарыць з людзьмі, якія могуць быць кампетэнтнымі ў гэтым пытанні. Я стараюся адкласці рашэнне на максімальна позні тэрмін і ўвесь гэты час разглядаць сітуацыю з розных бакоў, думаць, што адбудзецца далей.

Калі мне прыйшлося сысці з пасады галоўнага адміністратара трэнажорнай залы, я думала, што застануся без падтрымкі: мне пакруцяць пальцам каля скроні. Але ніводны чалавек мне не сказаў, што я зрабіла няправільны выбар ці глупства. Мяне падтрымаў бацька, падтрымалі калегі. Гэта дало мне натхненне: няма правільных ці няправільных рашэнняў наогул, ёсць рашэнні, якія мне падыходзяць, і тыя, што не падыходзяць.

Уяві, што перад табой дзесяць дэсертаў: ты ніводны з іх не каштаваў і хочаш самы смачны. Але ніхто не ведае, які самы смачны. Трэба пакаштаваць хаця б пяць з дзесяці, каб высветліць.

Часта кажуць: «Я хачу знайсці такую працу, каб прыйшоў — і адразу стала маё, адразу ўсё атрымалася». Так не бывае. Трэба шукаць, спрабаваць, памыляцца, адклікацца на розныя вакансіі, вывучаць, размаўляць з іншымі людзьмі, пераймаць іх вопыт. Мы не нараджаемся ідэальнымі, мы не ведаем нашых прызначэнняў. Мы самі выбіраем, што нам падабаецца. Сёння нам падабаецца адно, заўтра — іншае, але зразумець, што табе падыходзіць, можна толькі спрабуючы. Вядома, што бываюць розныя сітуацыі, але як мы даведаемся, калі не паспрабуем?

На кансультацыі да мяне приходзяць два-тры кліенты на месяц. Напачатку гэта былі знаёмыя, якіх я кансультавала за «данат»: за пончык, каву. І ім на карысць, і мне практыка.

Я скончыла Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт па спецыяльнасці «псіхалогія». Як псіхолаг я вяду прыватную практыку, даю прыватныя кансультацыі. За ўвесь час працы я зразумела, што псіхалогія — гэта таксама «маё», гэта частка мяне і гэта тое, што мяне заўсёды акружае. Не так значна, у якой сферы я знаходжуся, усё роўна будуць людзі, якім патрэбная дапамога.

Людзі могуць не казаць адкрыта, што ім патрэбны псіхолаг, а проста раскажваць пра свае праблемы. Калі яны пачынаюць мне выказвацца, ім робіцца лягчэй, а потым яны даведваюцца, што я псіхолаг па адукацыі і приходзяць на прафесійную кансультацыю. Я заўсёды радуся за людзей, калі бачу, як яны вырашаюць свае праблемы.

Прыміце, што нехта можа сказаць вам, што вы дрэнны. І гэта абсалютна нармальна, таму што ўсе розныя.

Тое, што ты некаму не падабаешся, не робіць цябе горшым. Ты такі, які ёсць, з пэўным наборам якасцей, пераваг. Мы можам жыць і нават не ведаць пра існаванне людзей, якім мы недаспадобы. І на нас гэта ніяк не адбіваецца!

Калі табе ў вочы скажуць, што ты дрэнны, ці будзе гэта важна заўтра? Праз месяц? Праз пяць гадоў? Сёння табе сказалі: «Мне не падабаецца тое, чым ты займаешся», — але наступнай раніцай ты прачнешся і будзеш жыць тое ж жыццё. Тое, што нехта сказаў, — гэта словы, яны паўплываюць максімум на твой настрой. Атрымлівай задавальненне ад жыцця, кажы «так» сваім жаданням. І не бойся асуджэння.

Дзяўчынкі на трэніроўках казалі: «Вось я зрабіла памылку, ты на мяне раззлуешся, падумаеш, што я дурніца». Для мяне гэта быў шок, я нават не ведала, як адказваць на гэта.

Многім з нас у жыцці перашкаджаюць знешнія і ўнутраныя фактары. Яны прымушаюць адчуваць сябе некамафортна. Нас скоўвае, калі мы глядзім на іншых і думаем: нехта робіць / выглядае / апранаецца лепш. Нам перашкаджаюць думкі пра тое, што ўсё павінна адбыцца ідэальна, нам перашкаджае страх памыліцца і страх, што падумаюць іншыя. Не глядзі на іншых — глядзі толькі на сябе.

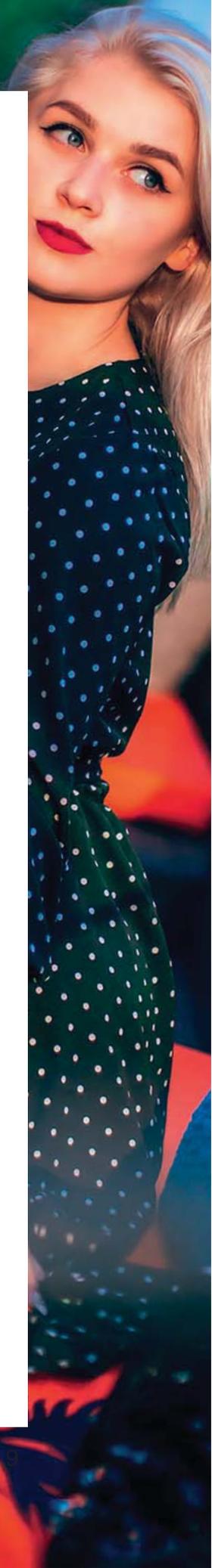
Калі чалавек проста памыляецца, у мяне не з'яўляецца думка, што ён дрэнны — маё стаўленне да яго не змяняецца. Мы ўсе памыляемся, гэта нармальна. Я, напрыклад, да гэтага часу на занятках забываюся на нейкія рухі. І тут не трэба станавіцца ў пазіцыю «памыліліся — і так сыдзе»: у вас заўсёды ёсць шанец выправіцца, галоўнае пастарацца.

І пра сваё цела не кажыце: «І так сыдзе». Неабавязкова стрэлкі маляваць ці купляць дарагую вопратку, дастаткова проста ўважліва ставіцца да здароўя.

Я не падтрымліваю фразы: «Я страшная, непрыгожая». Я часта абмяркоўваю са сваімі вучаніцамі гэтую тэму, а пасля пераводжу іх увагу на іншае: не думай, што ў цябе адзенне непрыгожае, не думай, што ў цябе валасы дрэнна сабраныя, а сканцэнтруй увагу на працы. Мне ўсе цудоўныя.

Іншы раз дзяўчынкі хвалюцца на трэніроўках, калі трэба апрануць шорты, а на назе сіняк. У кожнага свае «няроўнасці», але вас гэта горшымі не робіць. Нішто не брыдка. Вы цікавыя, вы класныя. Зразумела, каб прыняць сябе, патрэбен час. Заставайцеся сам-насам, разглядвайце сваё цела, вывучайце яго, даглядайце сябе. Надавайце ўвагу свайму здароўю: сачыце за харчаваннем, хадзіце да ўрача, падтрымлівайце сваё цела. І ніколі не параўноўвайце сябе з ідэаламі, якія нам навязваюць. Дзе гэтыя ідэалы на вуліцы? Я ніводнага не бачыла.

Яўгенія Габец

Як гэта — выглядаць не так, як сябе адчуваеш?

Мультфільм «Чырвоныя чаравічкі» чымсьці нагадвае «Шрэка» ад DreamWorks (2001), але не з-за «зялёных» персанажаў, а з-за стаўлення да ўнутранай прыгажосці чалавека. У абодвух мультфільмах яна цэнніцца нашмат больш, чым знешняя.

Ці хацелася вам калі-небудзь стаць прынцэсай? Ды такой, каб лавіць зачопленыя позірккі мінакоў, есці пірожныя днямі напралёт і мець тонкую талію. А рыцарам блакітнай крыві? З правільнымі рысамі твару, беласнежнай скурай, ростам пад два метры, з грудай мышцаў? З самага дзяцінства мы глядзім на персанажаў, якія павінны быць эталонам таго, хто і як мусіць выглядаць, якіх параметраў і якой камплекцыі павінен быць. Мультфільм рэжысёра Хон Сон-хо з Паўднёвай Карэі «Чырвоныя чаравічкі» (2019) скрозь прызму стэрэатыпаў дапамагае нам разгледзець, што хаваецца пад абалонкай, якая называецца такім гучным словам «прыгажосць».

У аснове мультфільма ляжыць вядомая казка братаў Грым «Беласнежка і сем гномаў». Галоўнай гераніяй засталася вельмі прыгожая дзяўчына са скурай белай, як снег, і валасамі чорнымі, як ноч. Снежка — так пяшчотна называў дзяўчынку бацька, Белы кароль, які бяследна знік. Храбрая Беласнежка мае намер знайсці свайго баць-

ку, яна нават ведае, хто стаіць за ягоным знікненнем — падступная мачаха Рэгіна з яе чароўным дрэвам. Дрэва гэтае няпростае: яно давала чароўныя яблыкі, якія ператвараліся ў чырвоныя чаравічкі, што даравалі вечную маладосць і незямную прыгажосць. Па волі лёсу гэтыя чаравічкі трапілі да Снежкі, і цяпер яна вымушаная збегчы з каралеўства ад злоснай мачахі Рэгіны і выправіцца на пошукі бацькі.

Паралельна з гэтым аповед вядзецца ад асобы Мэрліна, кіраўніка некалі адважнай сямёркі прыгожых юнакоў, якія ахоўвалі горад ад небяспекі. Пакуль аднойчы не пераблыталі Прынцэсу фэй з жажлівай вядзьмаркай з-за яе зялёнага твару. За гэтую памылку іх правучылі закляццем, якое ператварыла іх у маленькіх зялёных чалавечкаў. Чары змогуць развецца толькі з пацалункам дзяўчыны, якая будзе прыгажэйшай за ўсіх на свеце.

Гэтая гісторыя пра нас з вамі. Пра тое, якой падманлівай часам можа быць знешнасць і якімі непрадбачнымі могуць быць наступствы. Стэрэатыпы трывала ўкараняюцца ў нашай свядомасці, і ад іх бывае вельмі цяжка пазбавіцца. Пад уплывам замацаванага погляду фарміруюцца нашыя ўласныя думкі: ён (яна) непрыгожы (-ая), ён (яна) дзіўны (-ая), ён (яна) горшы (-ая) за мяне. Напэўна, гэта першае, пра што падумала мужняя сямёрка, спаткаўшы Прынцэсу фэй зусім не «прынцэснага» выгляду.

Гэтая гісторыя і пра мяне таксама. Мая знешнасць, як я заўсёды думала, была далёкай ад ідэалу. З-за пераезду я пайшла ў 10 клас у новую школу, у якой мяне прынялі не адразу. Мяне не пускалі ў распранальню, да мяне чапляліся ў калідорах, казалі крыўдныя словы, таму што я выглядала для іх «не так». І я верыла ім. Прынцэса фэй — гэта часткова і мае адлюстраванне. Але, у адрозненне ад мяне, яна змагла пастаяць за сябе. Яна не стала адказваць жорсткасцю на жорсткасць, а толькі правучыла іх з надзеяй на тое, што крыўдзіцелі адчуюць на сабе, як гэта складана — выглядаць па-іншаму, не як астатнія. Мы прызвычаліся думаць стэрэатыпамі, але надышоў час змяніць гэта.

«Чырвоныя чаравічкі» расказваюць гісторыю ператварэнняў і іх наступстваў. Галоўныя героі праходзяць праз трансфармацыю не толькі целаў, але і свядомасці. Цяпер прыгажосць — гэта нашмат больш, чым толькі знешнасць. У першую чаргу гэта стан душы, намеры і ўчынкі. Адчуваць сябе можна па-рознаму. Галоўнае — быць верным свайму сэрцу.

Снежка саромеецца свайго сапраўднага цела, якое без чароўных чаравічак выглядае «неідэальна». Тут ярка супрацьпастаўляюцца вобраз Беласнежкі ў чаравічках і вобраз без іх. У сцэне, калі Снежка ў вобразе «Чырвоных чаравічак» з

Чырвоныя чаравічкі: — Мне падабаецца тое, якія мы тут і зараз.
Мэрлін: — Нават такі страшны зялёны монстрык?

Чырвоныя Чаравічкі: — Мяне не хвалюе твой знешні выгляд і твой колер, галоўнае — як ты ставішся да мяне...

двума гномамі расклеывае аб'явы пра знікненне бацькі, па ўсім горадзе яе шукаюць пасланнікі злой махахі. І вось, каб схавацца, яна знікае ад усіх у завулку і здымае чаравікі — цяпер яе не пазнаюць нават сябры-гномы. Кароткія валасы, бледная скура, тонкія вусны, круглы твар, бясформенная вопратка, пухныя ногі... Стражнікі забіраюць чаравікі, якія відавочна не падыходзяць ёй па памеры, і пачынаюць насміхацца з яе выгляду: «Паглядзі, ты нават гномам непатрэбная». Яна баіцца раскрыцца сябрам менавіта таму, што яны могуць абысціся з ёй таксама, як стражнікі — адмовяцца дапамагаць у пошуках і пакінуць адну. Таму, застаўшыся ў адзіноце, дзяўчына зноў абуваецца ў чаравічкі: яе валасы зноў доўгія, талія тонкая, вусны пухлыя, ногі вузкія, нават скулы відаць. Для бліжніх яна зноў стала прыгожай, а сябе зноў адчула ў бяспецы, нягледзячы на тое, што за ёй гоняцца людзі махахі. Не вельмі лагічна? Але, на жаль, жыццё многіх з нас працуе менавіта так.

Праз знешнасць пакутуе не толькі галоўная гераіня, але і астатнія героі. Хто б мог падумаць, што знешняя абалонка можа згубна адбіцца і на моцным сяброўстве? Некалі адважная і нязломная сямёрка юнакоў выдатна ладзіла паміж сабой. У баі яны дапаўнялі адзін аднаго і былі заўсёды побач. Але пасля заклёну іх стасункі рэзка змяніліся. Героі адмаўляюцца прыняць свае зялёныя твары, маленькі рост, круглыя рысы твару і адсутнасць фізічнай сілы. Урок, які імкнулася падаць ім Прынцэса фей, яны не засвоілі. Непрыманне таго, што людзі могуць выглядаць вельмі разнастайна, прывяло іх да нянавісці да сябе. Сяброўства ператварылася ў суперніцтва за ўвагу дзяўчыны, якая здольная вярнуць іх сапраўднае аблічча.

Толькі з часам, ратуючы адзін аднаго ад пераследавацеляў, абараняючы Снежку і рухаючыся разам да заповітай мэты, яны зразумелі, наколькі моцнымі могуць стаць, калі аб'яднаюцца як у старыя добрыя часы. Кожны сам за сябе — гэта зусім не ключ да перамогі. Сапраўднае сяброўства бескарыслівае, у ім ёсць месца кожнаму, а не аднаму пераможцу.

На працягу ўсяго мультфільма значэнне слова «прыгажосць» перасэнсоўваецца. Беласнежка як сімвал шчырасці, дабрыві і сумленнасці не можа хаваць праўду ад таго, хто за ўвесь час іх прыгод стаў для яе дарагім. Ратуючы Мэрліна ад непазбежнай смерці, яна адкрываецца яму, паказвае сапраўдную сябе. Для яе прыгажосць — гэта ўчынкі, подзвігі, стаўленне да сяброўства. Гэта далёка не знешнасць. Яна праходзіць праз увесь боль прызнання і адкрыцця сябе. Меркаванне пра чалавека не павінна складацца толькі з таго, як ён выглядае. Трэба глядзець унутр абалонкі, тады шмат чаго стане відавочным.

У канцы мультфільма я задумалася: а чаму толькі Мэрлін, адзін з семярых гномаў, змог вярнуць сваё сапраўднае аблічча? Чаму пасля пацалунку сапраўднай Беласнежкі ён зноў змог стаць сабой? Усё проста: самы прыгожы чалавек той, якога ты любіш.

І нават пацалунак самай прыгожай дзяўчыны-пераможцы «Міс Свету» не зробіць цябе прынцам. Нават чароўныя чаравікі не ператвораць цябе ў прыгажуню. «Прыгажосць у вачах таго, хто глядзіць». І толькі ён убачыць, якая прыгожая можа быць твая душа.

Няўжо яна хацела выратаваць цябе больш, чым быць прыгожай?

(с) Цуд-люстэрка

Валянціна Кавальчук

Запазычанні ў дыялекце вёскі **Павіцце**

Цікавасць да гісторыі краіны, свайго народа, роднага горада ці вёскі ўласцівая чалавеку: кожны з нас, разумее ён гэта ці не, вырастае на спадчыне, у якой сканцэнтраваны векавы досвед, светапогляд і духоўнае багацце народа. Але самае вялікае багацце народа — гэта яго мова. На нас ляжыць вялікая павіннасць: развіваць далей родную мову, узбагачаць свой народ ведамі і культурай.

Нягледзячы на распаўсюджанасць літаратурнай формы беларускай мовы, значная частка сялянскага насельніцтва, асабліва старэйшыя жыхары, карыстаюцца дыялектамі. Даследаванне асаблівасцей дыялектаў не толькі ўзбагачае літаратурную мову, але і дапамагае

бліжэй пазнаёміцца з культурай пэўных рэгіёнаў нашай радзімы.

Безумоўна, для развіцця кожнай мовы (і дыялекту ў тым ліку) характэрны працэс запазычання слоў з іншых моў. Гэта адзін з самых яркіх прыкладаў узаемадзеяння моў і культур, стварэння агульных каштоўнасцей. Але асабліва цікавае жыццё запазычанняў у дыялекце.

Мы сабралі і паспрабавалі сістэмаваць дыялектныя запазычанні ў маўленні жыхароў вёскі Павіцце, а таксама зразумець іх паходжанне. Вынікам нашай працы стаў «Слоўнік запазычанняў дыялекту вёскі Павіцце», які ўтрымлівае 180 слоў.

Гісторыя Павіцця

Вёска Павіцце ўпершыню згадваецца ў 1546 годзе, яна ўваходзіла ў склад ВКЛ. Але існавала яна, здаецца, і да першай пісьмовай згадкі. Наш край знаходзіўся ў складзе Кіеўскай Русі да другой паловы XI ст., а калі яна распалася, увайшоў у Валынскае княства, з 1199 г. — у Галіцка-Валынскае княства. Слядоў татара-мангольскіх набегаў у нашым краі не захавалася, хутчэй за ўсё, іх тут не было. У 1385 г. гэтая тэрыторыя апынулася ў складзе Рэчы Паспалітай, а пасля трэцяга падзелу РП ў 1795 г. адышла ў склад Расійскай імперыі.

У 1915 г. Кобрын быў акупіраваны нямецкімі войскамі, наша вёска аказалася па-за межамі фронту, аднак многія сем'і сталі бежанцамі. Па ўмовах Брэсцкага міра Брэстчына, а разам з ей і вёска Павіцце, з 1918 г. увайшлі ў склад Украінскай народнай рэспублікі. Але ўжо 18 сакавіка 1921 г. паміж Савецкім саюзам і Польшчай была падпісаная Рыжская мірная дамова, па якой значныя часткі Беларусі і Украіны аказаліся пад уладай Польшчы. Пачаўся новы адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел, і вёска Павіцце стала часткай Лелікаўскай гміны Камень-Кашырскага павета Палескага ваяводства. У асноўным пражывалі там украінцы. У 1936 г. была пабудаваная школа, у якой навучанне вялося на польскай мове.

У 1939 г. наша вёска апынулася сярод вызваленых раёнаў Заходняй Беларусі, якія далучылі да БССР. Жыхары вёскі ў 1940 г. звярталіся ў Брэсцкі абласны выканнаўчы камітэт з просьбай далучэння Павіцця да УССР, але ім адмовілі. У тым жа

годзе быў утвораны Павіццеўскі сельскі савет, у складзе якога большасць жыхароў — гэта украінцы, некалькі сем'яў палякаў, беларусаў-усходнікаў, а таксама 57 яўрэяў. У гэты час навучанне ў школе вялося на рускай і беларускай мовах.

Жыхары ўбачылі немцаў ужо на другім тыдні ад пачатку Вялікай Айчыннай вайны. 20 жніўня 1940 г. быў створаны рэйхскамісарыят «Украіна», у яго акругу «Валынь-Падолія» з цэнтрам у Роўна ўвайшло і Павіцце. Але ж ў 1945 г. наша вёска зноў аказалася ў складзе БССР. У сучаснай Беларусі, як і многія іншыя вёскі, Павіцце стала аграгарадком.

Шматмоўная вёска

Вёска Павіцце адметная сваёй моваю, паколькі яна ўвабрала элементы як беларускай, так і рускай, украінскай, польскай моў. Мы зафіксавалі лексічныя адзінкі, якія адрозніваюцца ад літаратурных адпаведнікаў, а таксама безэквівалентную лексіку (словы, якія не маюць у літаратурнай мове аднаслоўнага адпаведніка і тлумачацца апісальным спосабам): насіннік — стары жоўты агурок.

Асновай даследавання сталі назіранні за тым, як гаворым мы самі, нашыя аднакласнікі, бацькі, бабулі і дзядулі. Я прыслухоўваўся да гаворкі на вуліцы, у магазіне, у хаце. Дыялекты жывуць толькі ў вуснах гаворачых, таму я развярнуў «паляванне» на ўсёй тэрыторыі вёскі. Я параўноўваў вымаўленне жыхароў Павіцця з літаратурным, знаходзіў розніцу ў значэннях слоў.

Мы апыталі 15 старажылаў нашай вёскі. Адабраўшы лексічныя і семантычныя дыялектызмы, падзялілі іх на дзесяць лексічных груп.

Сабраныя словы мы апрацавалі, выкарыстоўваючы «Слоўнік іншамоўных слоў» А. М. Булыкі, «Этымалагічны слоўнік беларускай мовы» Г. А. Цыхуна, «Этимологический словарь русского языка» М. А. Фасмера, інтэрнэт. Паходжанне слоў, што не знайшліся ў слоўніках, мы імкнуліся вытлумачыць з дапамогай фанетычных прыкмет.

У складзе прааналізаваных намі 180 запазычанняў самай значнай групай па колькасці з'яўляюцца ўкраінізмы (35%), што абумоўлена шматлікімі беларуска-ўкраінскімі моўнымі кантактамі. Меншую, але значную частку складаюць паланізмы (26%), германізмы (16%). Нязначную колькасць складаюць балтыйскія запазычанні (9%) і цюркізмы (6%). Зусім нешматлікімі з'яўляюцца запазычанні з іншых моў: лацінскай (2%), французскай (2%), англійскай (1%), турэцкай (1%), фінскай (0,5%), яўрэйскай (0,5%). Адзначаюцца і царкоўнаславянскія (1%).

1. Харчаванне (сюды ўваходзяць словы, якія абазначаюць стравы і пітво);
2. адзенне і знешні выгляд чалавека (прадметы адзення, абутак, тканіна, упрыгожванні);
3. хатняя гаспадарка і двор (сюды ўваходзяць словы, якія жыхары Павіцця выкарыстоўвалі ў час сельскагаспадарчых работ);
4. хатнія прылады (прадметы, якімі карыстаўся чалавек);
5. характарыстыка і пачуцці чалавека (словы, якія апісваюць чалавека па прафесіі, родзе дзейнасці, характары);
6. раслінны і жывёльны свет, з'явы прыроды;
7. часткі цела чалавека, яго дзеянні;
8. транспарт;
9. адзінкі вымярэння, часавыя паняцці;
10. іншыя словы.

як лепш разумець сябе

ПЫТАННІ, КАБ ПАКЛАПАЦІЦЦА ПРА САБЕ

ЯК Я СЯБЕ АДЧУВАЮ?

змены адчуванняў у цэле або паводзін і рэакцый таксама могуць расказаць табе пра цябе.

важна прыслухоўвацца да сваіх пачуццяў і ўмець называць іх. так ты будзеш у кантакце з сабой.

ШТО НАЗІРАЮ Ё САБЕ?

ШТО Я ДУМАЮ ПРА ТОЕ,
ШТО СА МНОЙ АДБЫВАЕЦЦА?

ты можаш па-рознаму думаць аб чымсьці, важна распазнаваць негатыўныя і абвінаваўчыя думкі.

разумець чаго ты хочаш на
самой справе вельмі класна!

ШТО Я ХАЧУ?

калі ведаеш чаго хочаш, ты
можаш скласці план,
зразумець свае магчымасці і
абмежаванні.

ШТО МАГУ ЗРАБІЦЬ?

табе могуць спатрэбіцца
рэсурсы і чыя-небудзь
дапамога, а яшчэ ўсё гэта
можа ў цябе быць!

ШТО МНЕ ПАТРЭБНА
ДЛЯ ГЭТАГА?

класацыя пра
сабе - супер

Па сваіх значэннях запазычанні ў дыялекце Павіцця вельмі шматвобразныя. Украінізмы прадстаўлены ў большасці ў наступных тэматычных групах: раслінны і жывёльны свет (сэлёх, чіколас, лукачі, чорнобрівці), хатнія прылады (гарчік, макітра, тропэшка), часткі цела чалавека (чупрэна, патлыхе), стравы і напоі (галёпа, палёхі, сэлэнэц).

Польскамоўныя запазычанні найбольш сустракаюцца ў такіх тэматычных групах, як дзеянні чалавека (голэтэ, заварэць, прыматкабожыцца), адзенне і абутак (брэжэ, вэлён, марынарка, окапа), хатняя гаспадарка (баляскэ, дубэльтівка, коцюба, кутух, павал), адзінкі вымярэння (ацёнгло, гендэ).

У германізмах пераважаюць словы, што азначаюць характарыстыку чалавека (гіцель, рэхтык, шэхворост) і транспарт (фура).

Запазычанні з літоўскай мовы найперш адносяцца да сельскагаспадарчай сферы: кловня, свэрэнь, кулык, куське, клуня і інш.

Цюркізмы служаць назвамі адзення, абутку і ўпрыгожванняў: башлык, кітайкэ, малахайка і інш.

Словы лацінскага паходжання сустракаюцца толькі ў дзвюх катэгорыях: хатняя гаспадарка (сода) і іншыя словы (рэмедыя). Ужываюцца такія царкоўнаславянскія, як «чэрэваты» і «колыва».

Няшмат запазычанняў у нашым дыялекце з заходне-еўрапейскіх моў, галоўным чынам з англійскай (азначаюць адзенне — макінтош, і транспартныя сродкі — ровер), французскай (азначаюць толькі адзенне, тканіну і ўпрыгожванні — плат, повпальтык, редікюль).

Турэцкія запазычанні таксама нешматлікія і сустракаюцца толькі ў адной тэматычнай групе — адзенне, абутак і ўпрыгожванні (кутас, кясэтык).

Запазычанне з фінскай мовы прадстаўлена толькі адным словам у катэгорыі характарыстыка чалавека — лахудра. А яўрэйскае запазычанне сустракаецца ў найменнях страў (гугель).

Большасці запазычанняў

Вось колькі слоў са слоўніка, складзенага Іванам:

Балдэ'жка (ад рускага балда — «палена») — галава;

Башлы'к (ад цюрскага baslyk — «капюшон») — капюшон;

Бі'льмэ (ад украінскага більма — «запаленне вока») — вялікія вочы;

Віціка'нэ (паходжанне не вызначана) — дзёрзкі;

Вэ'лыця (ад дыял. украінскага вилиці) — рот.

Гадко'е (ад лацінскага guidcaу — «брыдкі») — паганы чалавек;

Ге'ндэ (ад польскага) — тут;

Гу'гель (ад яўрэйскага kugel — «выраб з цеста») — вялікі блін з бульбы;

Кітайкэ' (ад татарскага kitai — «шаўковая тканіна») — стужкі для вянка;

Ко'рэ (ад балгарскага кор) — прыгожы мужчынскі абутак;

Кясэ'тык (ад ад турэцкага kese — «машна на грошы») — кашалёк;

Ляху'дра (з фінскага lauchutra — «няшчасны бадзьяга») — нехайны чалавек;

Пэ'літыся (паходжанне не вызначана) — упраўляецца па гаспадарцы.

Поўную версію слоўніка можна знайсці тут:

у дыялекце адпавядаюць літаратурныя эквіваленты, якія, аднак, адрозніваюцца сваім семантычным аб'ёмам або стылістычнай афарбоўкай. Апраўданае выкарыстанне слоў іншамоўнага паходжання, правільнае іх асваенне не толькі не парушае нацыянальнай самабытнасці беларускай мовы, але і ўзбагачае яе лексічную сістэму.

У выніку бачна, што маўленне жыхароў Павіцця насычана запазычаннямі з украінскай і польскай моў, што можна патлумачыць тым, што наша вёска доўгі час была часткай Украіны, і таксама ў свае часы знаходзілася ў складзе Польшчы.

Для чаго ж захоўваць тое, што не ўваходзіць у літаратурную мову? Ці страцім мы што-небудзь, калі не захаваем гэтых слоў? Так, страцім, і не менш, чым страцілі б, калі б не захавалі тыя помнікі даўніны, якія клапатліва збіраюцца і беражліва захоўваюцца ў музеях, архівах, бібліятэках: старадаўнюю вопратку, прылады працы, хатняе начынне. Для навукі ўяўляе каштоўнасць кожнае слова, незалежна ад таго, уваходзіць яно ў літаратурную мову ці толькі належыць якой-небудзь мясцовай гаворцы. Страціць запазычанні ў дыялектах — гэта значыць страціць частку гісторыі нашага народа, яго духоўнай культуры, таго, што складала змест жыцця людзей на працягу многіх стагоддзяў. Вось чаму наш абавязак, наш святы абавязак — захаваць гэтыя неацэнныя скарбы жывой народнай гаворкі.

Спіс інфарматараў:

1. Брышцен Валянціна Іванаўна 1938 года нараджэння;
2. Цецярук Людміла Мікалаеўна 1956 года нараджэння;
3. Радковіч Алена Іосіфаўна 1942 года нараджэння;
4. Дзенісюк Зоя Сцяпанаўна 1953 года нараджэння;
5. Любчук Марыя Сцяпанаўна 1959 года нараджэння;
6. Брышцен Аляксандра Астапаўна 1947 года нараджэння;
7. Цецярук Алена Рыгораўна 1955 года нараджэння;
8. Кузіч Ганна Іванаўна 1946 года нараджэння;
9. Касынюк Аляксандра Сідараўна 1941 года нараджэння;
10. Радковіч Ганна Міхайлаўна 1937 года нараджэння.

Іван Астапук
9 клас, Павіццеўскі дзіцячы сад-сярэдня школа,
Кобрынскага раёна
Кіраўнік: Наталля Васільеўна Цецярук,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры

Вожык ды Ліса

Было гэта даўным-даўно. У адным лесе жыў маленькі пухнаты Вожык, які разносіў пошту. Падабалася яму гэтая праца — дастаўляць лісты і паштоўкі на радасць іншым звярам.

Але не давала яму спакою хітрая Ліса, на рукі нячыстая. Ні адсюль ні адтуль з'яўлялася, кожны раз імкнулася адабраць пошту, каб ніхто не радаваўся ў лесе. Рабіла яна гэта спрытна: падбяжыць да Вожыка — і ну яго да *копанкі з урвішча* штурхаць, кажущыну пухнатую шкуматаць ды шматаваць! Вожык у *сцюдзёнку* — плюх, а Ліса — хоп сумку з лістамі і *дае драпака*...

Засмучаўся Вожык кожны раз, хадзіў як пад зямлёй ды ўсё думаў, як яму Лісу правучыць. Прыходзячы дадому, садзіўся наш маленькі звярок да печкі, калупаў там жарынкi ды бедаваў, што Ліса ўсё *дрэнчыць ды дрэнчыць*. Няма рады ад яе, хоць *гвалт крычы!* Жонка яго, старая Вожычыха, завіхалася ля гэтай печкі, расчэсвала яго кудзелькі і супакойвала.

Але вось аднойчы, кладучы *латку* на падраную футру, старая Вожычыха забылася прыбраць *шаршатку*. А Вожык не заўважыў, надзеў кажушок і на працу ў лес пайшоў. Ідзе сабе, *хрушчоў* ловіць. А ззаду Ліса падкралася, хацела штурхнуць Вожыка, ды як *упорацца* іголкай! Завыла ад болю не сваім голасам, заекатала, заенчыла ды наўцёкі!!! Пабегла *на скрут галавы* — толькі яе і бачылі. Узрадаваўся Вожык, крычыць услед:

— Так табе і трэба, *яндоўка* рыжая!

Задаволіўся, што пазбавіўся ворага свайго, што зубы Лісе абламаў.

А старая Вожычыха сшыла яму футру з мноствам іголак. Так да гэтай пары і носіць Вожык-паштальён калючую вопратку. А Ліса з тых часоў не падыходзіць да яго. Бо ведае, што за шкоднасць можа і па носе атрымаць!

Ад рэдакцыі: Як думаеце, што абазначаюць вылучаныя ў тэксце словы? Як яны з'явіліся? Дасылайце свае версіі на электронную пошту рэдакцыі. Лепшыя тэорыі размесцім у нашых акаўнтах у VK і Instagram.

Ксенія Мінькова, сярэдняя школа №5

г. Мазыра

Ілюстрацыі: Яніна Зайчанка

([what.yanya.saw](https://www.instagram.com/what.yanya.saw))

Незвычайная сям'я

Жыла ў адной вёсцы вельмі прыгожая дзяўчына. Доўгія косы, светлая скура, вочы колеру неба, як той казаў, сапраўдная прынцэса. Усе дзяўчынкі зайздросцілі ёй. Як ні выйдзе на двор, заўсёды добра апранутая, у золце і срэбры і з шырокай усмешкай. Усе хлопцы не маглі адвесці ад яе вачэй. Світалі ёй услед, падміргвалі, але прыгажуня толькі ўсміхалася. І імя ў яе было незвычайнае — Кімі.

Сватаўся да яе шмат хто, але замуж не бралі таму, што яе характар быў не такі прыгожы, як яе знешнасць. І тое ёй не так, і гэта. Але быў адзін хлопец, які сапраўды яе кахаў. Добры, спагадлівы, заўсёды прыйдзе на дапамогу, і звалі яго Домі. Усе здзіўляліся, як такі добры хлопец узяў сабе ў жонкі такую капрызулю. Але Домі вельмі кахаў Кімі і не глядзеў на тое, што яму гаварылі пра яго жонку.

Жылі яны добра. Домі хадзіў кожны дзень на працу, прыносіў дадому грошы, гатаваў ежу, прыбіраў, а тым часам яго жонка толькі сядзела перад люстэркам і глядзела, якая яна прыгажуня. У перапынку паміж працай Домі заўсёды любавалася сваёй жонкай. І так ішоў час.

Дзень быў самы звычайны. Домі пайшоў на працу, а Кімі засталася дома. Села яна ля люстэрка, як раптам нехта пастукаўся ў дзверы. Дзяўчына адчыніла і ўбачыла старога дзеда. Ён паглядзеў у яе вочы колеру неба і пачаў прасіць.

— Калі ласка, прыгажуня, дай вады. Я цябе ўзнагароджу!

— Хто ты? І што ты, стары, можаш прапанаваць такой прыгажуні, як я? — з агідай казала Кімі. — Ідзі, і каб мае вочы цябе больш ніколі не бачылі!

Раптам старога агарнула велізарнае рознакаляровае воблака. Потым воблака знікла, і перад Кімі з'явіўся высокі чалавек. Гэта быў чараўнік, які жыў за трыдзевяць зямель, за трыдзевяць гарадоў у чароўным лесе. Ён навіў свой срэбраны посах на дзяўчыну.

— За такі дурны характар і шкоднасць цябе трэба пакараць. Цяпер ты будзеш не такой, якой цябе зрабіла прырода, а маленькім зялёным стварэннем. Будзеш ты жыць на балоце і сябраваць з жабкамі. І будучь цябе зваць Кікімарай балотнай. І хай гэта будзе на векі вечныя.

Заяўка на Парнас

Кімі агарнула такое ж рознакаляровае воблака, як і чараўніка. Потым прыгажуня ператварылася ў маленькую зяленую з доўгім носам Кікімару. Раптам чараўнік знік, а Кікімара апынулася на балоце.

Праз некалькі гадзін Домі вярнуўся дадому. Ён вельмі спужаўся, калі не ўбачыў Кімі. Пайшоў ён на пошукі каханай. Абшукаў усю вёску, лес і рэчку. Але знайшоў яе на балоце, якое было адразу за рэчкай. Домі спужаўся новага выгляду жонкі. Кімі расказала, што з ёю здарылася. Домі вельмі кахаў жонку, таму вырашыў пайсці да чараўніка. Пайшоў ён за трыдзевяць зямель, за трыдзевяць гарадоў да чараўніка лесу. Знайшоў ён чараўніка і пачаў прасіць, каб Кімі стала ранейшай.

— Не. Гэта навечна. Але за тваю адвагу я магу даць табе падарунак.

— Не трэба мне нічога.

— Ну кажу ж. Не магу.

— Тады ператвары мяне ў сутнасць, падобную да кікімары. Гэта будзе тваім найлепшым мне падарункам.

— Ну, твая воля, хай будзе так.

Чараўнік навеў свой посах на хлопца і ператварыў яго ў маленькага дзядка.

— А чаму я не стаў такім жа зяленым, як Кікімара? — запытаўся Домі.

— Таму што ў цябе сэрца добрае. Цябе будуць зваць Дамавіком, ты будзеш дапамагаць людзям. І кожны вечар вы будзеце сустракацца, — казаў чараўнік.

Вось так і з'явілася сям'я Кікімары і Дамавіка. І цяпер яны сустракаюцца кожны вечар, разводзяць невялічкае вогнішча і расказваюць адзін аднаму пра свае справы.

Аляксандра Тавоніус, 7 «А» клас,
гімназія №2 г. Мінска

Калі Сусвет гатовы прыняць цябе ў свае абдымкі, можа, ты не такі ўжо і кепскі?

— Ведаеце гэты перыяд у дзяцінстве, калі «хачу стаць касманаўтам» застаецца толькі ў маленькай ячэйцы памяці, вызваляючы месца больш зямным рэчам? Быццам надзець скафандр — гэта штосьці настолькі нязбытнае, поўнасьцю адарванае ад рэальнасці і магчымасцей, што заслугоўвае толькі некалькі гадоў у неўтаймаванай дзіцячай фантазіі.

Нейкі час мы прачынаемся ў прыдуманым зорным сусвеце, мы спадзяемся на захаваны кісларод і паліва, што яшчэ засталася, каб вярнуцца дадому або пакінуць сваё цела назаўсёды на чужой планеце, у чужой галактыцы. Але пасля — вогненнае «падзенне» па-за гравітацыяй, і ў галаве ўжо адкладваецца жалезная чужародная думка з гравіроўкай «гэта немагчыма ў той жа ступені, што і скакаць на воблаку». І мы забываемся пра тое, што некалі імкнуліся да максімальнай вышыні.

«Хто ў страху жыве, той і загіне ад страху».

Каб сесці ў ракету, мала быць салдатам, патрэбна змагчы прызямліць унутры сябе факт пра нестопрацэнтнае вяртанне, справіцца з задачай пакінуць «зямлю на зямлі». Патрэбна быць вучоным, магчыма, геніем. Мець цякучае, як вадаспад, жаданне дакрануцца да зорак, «прабегчы па кольцах Сатурна», разгледзець туманнасці, мільгануць у сузор'ях, набрацца смеласці максімальна наблізіцца да гарызонту падзей. Думаю, усе людзі ў скафандрах, як і я, летуценнікі. «Не глядзіць назад той, хто ляціць да зорак».

Яшчэ пытанні?

— Вы засталіся ў гісторыі, увайшоўшы ў экіпаж, які здзейсніў немагчымае: зазірнуў у калапсар і вярнуўся ў пункт адпраўлення, няхай пры гэтым і страціўшы гады. Што вы плануеце рабіць далей? Глядзецца на смерць сваіх дзяцей, якія пасля вашага вяртання былі ў тры разы старэйшыя за вас? Вам не здаецца, што рашэнне, якое вы прынялі, заходзячы на борт міжзорнага карабля, было памылковым? Згаджуся, што вы паказалі сваю смеласць, адпраўляючыся ў невядомасць, маючы пры гэтым карані на зямлі, але «самае распаўсюджанае жаданне — адрознівацца ад іншых».

— Вы правакуеце мяне сваімі размовамі пра тое, што добра, а што дрэнна. Я прыкаваная да космасу, і гэты ланцуг быў на мне з нараджэння. Так, мне будзе невыносна цяжка перажыць адыход маіх дзяцей — ужо пенсіянераў, у той час, як я засталася дваццаці—трыццацігадовай, але ўпэўнена, што змагу знайсці іх сярод зорак. У адным фільме неяк прагучала фраза: «Бацькі не павінны бачыць, як паміраюць іх дзеці». Не ведала, што калі-небудзь пачую яе ад сваіх дзяцей, але пачула. І паабяцала назваць новыя зоркі ў іх гонар. Я не шкадую пра тое, што скокнула ў хвалі касмічнай прасторы, і ўпэўненая, што гатова адправіцца туды яшчэ сто разоў, але спачатку дайце мне паслухаць спевы птушак, шум мора і зрабіць некалькі глыткоў эспрэса.

«Паслухайце!
Калі зоркі запальваюць —
Значыць — гэта некаму патрэбна?
Значыць — гэта неабходна,
Каб кожны вечар
Над дахамі
Загаралася хоць адна зорка?!»

Зноў адлятаюць жураўлі

Зноў адлятаюць жураўлі
І праплывае павуцінне.
Туман улёгся на палі,
Ён фарбы восені накіне.

Хай лісце коўдрай залатой
З галін злятае да драбніцы.
Яно пад снегам і зімой
Свае пье мне таямніцы.

І шапаціць мне лісцем клён,
Што марыць цішыні напіцца,
Бо пасля спёкі летніх дзён,
Зямля павінна астудзіцца.

Журавінавы рай

Адзвінела поле каласамі,
Песнямі — птушыныя гаі.
Адцвілі ўзлескі верасамі.
Смолкамі, званочкамі — лугі.

У золата апрануты бярозы,
Сумна выглядае цяпер край.
Неба плача, сыпле ціха слёзы,
А ў балоце — журавінаў рай!

Цешаць вока ягады лясныя,
Саграваюць нітачкі душы
І маркотныя сцяжынкі баравыя,
Свяцяцца ад чырвані ў кашы.

Дзіяна Шукурава,
7 «Д» клас, сярэдняя школа №28 г. Гродна

Восень-працаўніца

Начапіла восень гумавыя боты,
Парасончык узяла, шмат у яе турботы:
Птушчак у вырай трэба да вясны адправіць,
Лісцейка зялёнае золатам разбавіць.

Дробненька пасеяць дожджык для зялёнак
І сагрэць пад сонейкам кволенькі рамонак.
Ён апошні, мабыць, лета прывітанак,
Распусціў пялёсткі ў вераснёвы ранак.

Белазёраў Ягор,
7 «Д» клас, сярэдняя школа №28 г. Гродна

У грыбах

Іду між сосен і ялін,
Зарослым дубняком,
А ў небе жураўліны клін
Махае мне крылом.

Праз восень зажурыўся лес,
Змакрэлы ад дажджу,
Хавае пільна дар нябёс
У цёмным лапняку.

Праменьчык сонца замігцеў,
Прабег сярод травы.
І хутка лес павесялеў,
Адкрыў свое шатры.

Паважны моцны баравік
У шыльніку сядзіць,
А смешны рыжы махавік
З бруснічніку глядзіць.

Хоць поўны кошык для грыбоў,
А просяцца яшчэ.
У кроплях позняе расы
На сонейку блішчыць.

Восень-чараўніца

Восень — пара залатая.
Звонкаю песняй ляціць,
Лета ў тумане хавае,
Дробным дажджом церусіць.

Госця ў поле загляне,
Лес, агарод аглядзіць,
І пазалотай убранне
Раптам вакол заблішчыць.

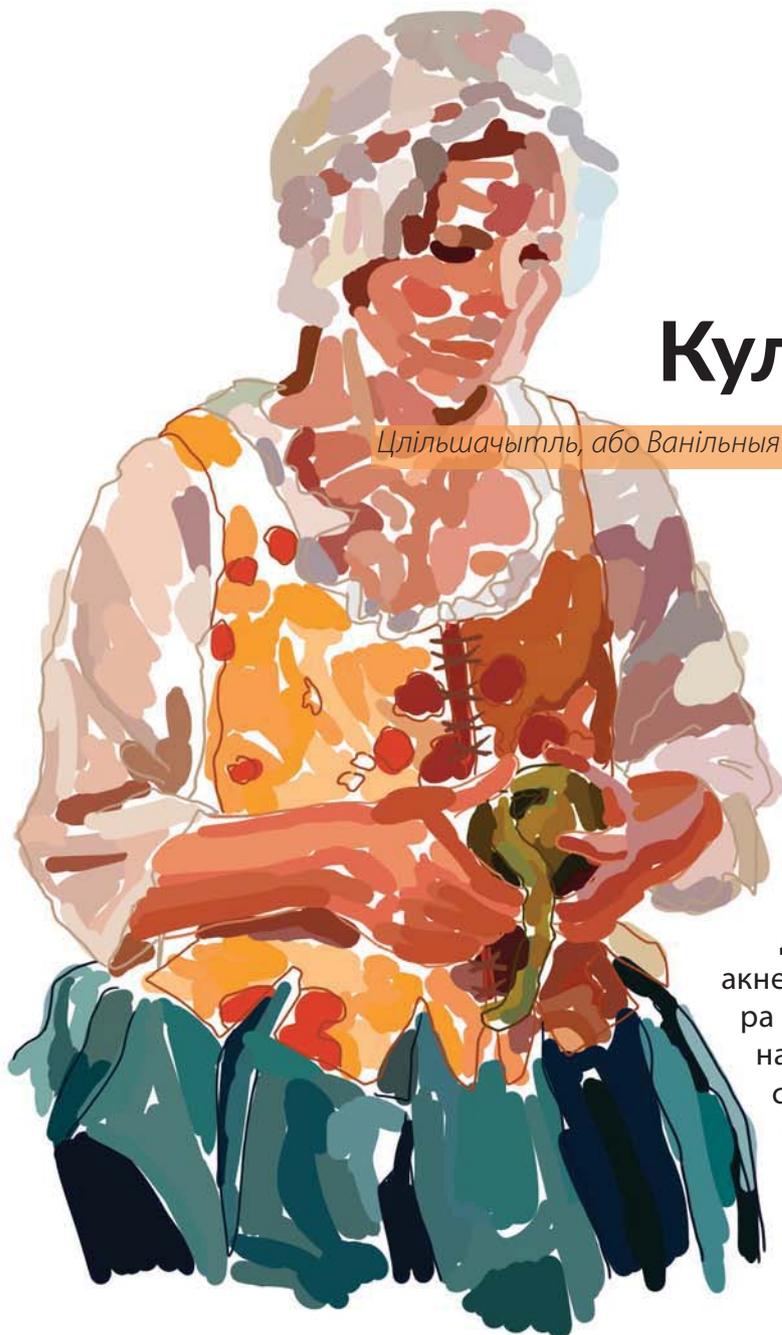
Дні прабягаюць імкліва.
Лета даўно за спіной.
Сад пазірае шчымліва,
Дрэмле вятрак за гарой.

Анастасія Кулікова, 7 «Д» клас, сярэдняя школа №28 г. Гродна

Алена Масла
Ларыса Мятлеўская

Кулінарная школа Кухарчыкаў

Цільшачытль, або Ванільныя сняжкі

Гісторыя гэта пачалася на сыходзе зімы. Дзьмуў моцны вецер, а снег сыпаў так густа, што свету белага не было відаць. Людзі сядзелі па хатах, бо надвор'е было такім, пра якое кажуць: «Добры чалавек сабаку з дома не выганіць».

Прафесар Мяльдзіс таксама быў дома і, прыстроіўшыся ў крэсле пры акне, чытаў кнігу. Вокнамі кватэра прафесара выходзіла на плошчу ля ратушы, таму надзвычайнае здарэнне адбылося проста ў яго на вачах. Прафесар убачыў, як бронзавая фігура Войта ля ратушы ажыла, і ён, падняўшы ўгару ключ ад горада, пакруціў ім некалькі разоў. Пасля зноў застыў! А прафесар кінуў кнігу, хуценька апрануўся і пабег да ратушы.

Вецер раптоўна аціх, над горадам плыў пах цынамону і ваніліну. А замест снегу на вуліцах ляжалі гурбы мукі! У іх валтузіліся і спрачаліся маленькія кухарчыкі.

«Вось табе, Янюся!» — крычала вышэйшая і застрашліва махала патэльняй. «А вось табе, Кунюся!» — адказвала ніжэйшая, замахваючыся апалонікам. Іхнія чапцы пазбіваліся набакір, на фартушках паразвязваліся матузкі.

Прафесар пракашляўся і далікатна сказаў:

— Перапрашаю! Ці магу я нечым дапамагчы?

Кухарчыкі затузаліся яшчэ мацней.

— Рэцэпт — ад Цюндзявіцкай!

— А я кажу, ад Завадскай!

Прафесар, здавалася, ухапіў сутнасць спрэчкі. Ён прыўзняў капялюш і назваўся:

— Прафесар Мяльдзіс! Калі я правільна зразумеў, вы намерыліся кухарчыц,

але не можаце вызначыць, хто са славурых гаспадынь мінулага запісаў абраны вамі рэцэпт? — спытаў ён.

Кухарчыкі спынілі валтузню і ўтаропіліся на мінака.

— Памірыцеся! Не рабіце праблемы на пустым месцы! — умольна склаў рукі Прафесар. — Абедзьве былі цудоўнымі гаспадынямі! Як даследчык іх жыцця і дзейнасці кажу вам! Жылі гаспадыні ў XIX стагоддзі і выдалі кнігі. Цюндзявіцкая напісала «Літоўскую гаспадыню», а Завадская — «Літоўскую кухарку». І там, і там — рэцэпты старабеларускай кухні. Гатуйце з абедзьвух — і будзе смачна!

Словы прафесара гучалі пераканаўча, і дзяўчаткі пашпаканелі. Яны закруцілі галовамі на бакі, агледзеліся — і загаласілі ўжо разам:

— Дзе мы?!

Відавочна, агні вялікага горада напалохалі іх.

— Разумеце, — хліпаючы, пачала тлумачыць Кунюся, — мы кухарым на кухні ў палацы князя Радзівіла і павінны былі дапамагаць галоўнаму Кухару. Да вялікага балю ён мусіў напачы са-лодкіх сняжкоў. Мы збеглі на млын, каб паглядзець, як млынар з млынарчыкамі будуць на печыва муку малоць, там і заспрачаліся, каму належыць рэцэпт.

— Ага, — падхапіла Янюся, — а тады ўзняўся вецер і нас разам з мукой сюды занесла. Вось, нават у кішэнях мука. Куды мы трапілі?

— XXI стагоддзе, Мінск, — адказаў прафесар. Пашчасціла яму стаць сведкам казачнай дзеі: на імгненне ажыўшы, бронзавы Войт вялікім ключом ад горада адамкнуў міжчасавую прастору і пусціў кухарчыкаў з мінулага ў сучаснасць.

— Ого! — здзівіліся сяброўкі. — А як нам трапіць дамоў?

Тут ад бронзавага Войта зноў пайшоў рух, і як з-пад зямлі вырас кухар.

— Вітаю, шануюны пан Войт! У мяне некуды зніклі кухарчыкі, не бачылі часам? Ах, вось вы дзе! Яніна і Кунігунда! Раз вы без дазволу адлучыліся з кухні і трапілі ў іншы час, вярнуцца будзе цяжка! — і стары кухар падміргнуў Войту, свайму даўняму прыяцелю. — Вось вам мой загад: пакажыце ясна-вельможнаму люду ў XXI стагоддзі, як смачна мы гатуем у сваім часе. Мусіце прыгатаваць дванаццаць страў — і тады вернецеся дамоў!.. — сказаў кухар і растаяў у паветры.

Вось дык так! Янюся з Кунюсяй заплакалі яшчэ мацней: ім у XXI стагоддзі цікава было агледзецца, але ж і дадому дужа хацелася. Што рабіць?

І тут прафесар Мьяльдзіс згадаў пра сваю знаёмую, пані Лору.

Вось хто можа дапамагчы выканаць загад кухара! Яна вандруе па Беларусі, збірае рэцэпты страў, па якіх здавён гатавалі мясцовыя людзі, а кнігі Цюндзявіцкай і Завадскай ведае назубок.

Прафесар дастаў з кішэні тэлефон, набраў патрэбны нумар і коратка пераказаў сутнасць справы. Пані Лору доўга ўгаворваць не давялося — пазнаёміцца з кухарчыкамі з кухні Радзівілаў ёй надта хацелася!

— Чаго толькі не бывае на свеце! — сказала яна. — Прафесар Мяльдзіс, вязіце кухарчыкаў да мяне! І прыхапіце крыху той чароўнай мукі са старасвецкага млына! Не кожны ж дзень такія цуды!

Гасцей пані Лора выбегла сустракаць на двор. З прафесарам Мяльдзісам прывіталася па-сяброўску, а Кунюсю з Янюсяй абняла як родных.

— Якія мілыя! Заходзьце, калі ласка, і зачыняйце хутчэй дзверы, не студзіце маю хатку. Сядайце ўсе за стол, выпіце па кубачку зёлкавай гарбаты.

Гаспадыня дастала з куфэрка прыгожыя сурвэткі, кубачкі з тонкай парцалыны і наліла з пузатага імбрыка гарбату. Кухня напоўнілася водарам лета, а тым часам пані Лора ўжо гартала пухнаты сшытак, у які заўсёды старанна запісвала новыя цікавыя рэцэпты.

— Не бядуйце, дапамагу вам вярнуцца. Пан прафесар усё мне распавёў і разам мы абавязкова ўправімся, — запэўніла пані Лора.

— Тады давайце напячэм салодкіх сняжкоў! — асмялела і падала голас Кунюся. — Вы ж ведаеце рэцэпт?

— І, можа, вы ведаеце, ад каго ён — ад Цюндзявіцкай ці Завадскай? — запальчыва дадала Янюся, згадаўшы нядаўнюю спрэчку.

— Не варта губляць час на непаразуменні, — замахала рукамі пані Лора. — Мяркую, абедзьвюм гаспадыням ён быў вядомы! Завязвайце хутчэй фартушкі, папраўляйце чапцы, мыйце ручкі — і мы пачынаем.

— Гістарычная падзея! — задаволена прамовіў прафесар. — Вы зараз навучыце сучаснікаў гатаваць тое, што ў Радзівілаў на балях падавалі! І так вы дапаможаце нам захаваць традыцыйную кухню. А я пра гэта навучовую працу напішу!

Ванільныя сняжкі

(рэцэпт з гістарычнымі каментарамі для сучасных кухараў і кухарчыкаў)

Нам спатрэбіцца: вяршковае масла 250 г, 100—150 г цукровай пудры, пачак ваніліну, пшанічная і бульбяная мука (крухмал) «на вока». Што такое «на вока»? Гэта калі той, хто кухарыць, бярэ прыкладную колькасць прадуктаў, з якіх гатуе.

Ці ведаеце вы, што звыклы цяпер цукар-пясок з’явіўся толькі ў канцы XIX стагоддзя, а да таго часу яго выраблялі і захоўвалі ў форме вялікага кругляша («цукровая галава»), які здрабнялі на кавалачкі рознай формы і вагі. Гэты цукар быў вельмі салодкі.

—Мы ўмеем! Каб атрымалася пудра, таўчы і старанна расціраць цукар трэба было доўга ў глінянай ступцы, — дадалі кухарчыкі.

— Бярэм масла, сыплем туды большую частку цукровай пудры, дадаем ванілін. Ах, мае даражэнькія, я забылася, што ў даўніну не было ваніліну! Вы кажаце, што бачылі ў галоўнага кухара на палічцы слоік з тонкімі цёмнымі палачкамі, якія ён нікому не дазваляў браць. Разумею! Гэтыя палачкі не інакш як плады ванільнага дрэва! У XVI стагоддзі ў Еўропу іх прывозілі толькі з Мексікі і яны каштавалі вельмі дорага. Палачкі ванілі ставілі ў слоік і акуратна засыпалі да верху цукрам, які ўсмоктваў частку паху — так атрымліваўся ванільны цукар! Ім араматызавалі выпечку і дэсерты.

У старажытнасці ў Паўднёвай Амерыцы духмяныя палачкі ванілі былі грашыма ў ацэкаў. Ведаеце, як яны іх называлі? Цільшачытль! А зараз паспрабуйце выгаварыць: хто спрытней?

Цяпер бярем пароўну невялікую колькасць пшанічнай мукі і крухмалу, перамешваем іх і паступова дадаем да салодкага масла. Дадаваць «на вока» столькі, каб утварылася мяккае, далікатнае цеста. Накачаем з яго каўбаскі таўшчынёй у 3-см, пакладзем іх на 30 хвілін у халоднае месца. Ну вось, каўбаскі з цеста астылі, цяпер нам будзе лёгка нарэзаць іх кружочкамі, каб яны сталі падобныя на невялікія калабочкі. Малойцы, вы цудоўна з гэтым справіліся!

Але я зноў бачу вашы разгубленыя тварыкі, шукаеце печ, але ў маёй хатцы яе няма? Не хвалюйцеся, замест печы ў мяне ёсць пліта з духоўкай. Запальваем агонь у духоўцы. І чакаем, пакуль яна нагрэецца да 180 градусаў. Цяпер бярем бляху і выкладаем нашы пячэнькі на яе, адпраўляем пячыся на 10—12 хвілін.

Кухня хутка напоўнілася водарам свежай выпечкі, а падрумяненыя калабочкі з цеста падказалі, што іх пара даставаць.

— Пачакаем, пакуль печыва астудзіцца, — прамовіла пані Лора. — Цяпер густа абсыпаем яго цукровай пудрай. Дзяўчаткі, ды мы сапраўдныя чараўніцы! З жоўценькіх пячэнек у нас атрымаліся ванільныя сняжкі! Думаю, кухар Радзівілаў быў бы намі задаволены! Кідайце хутчэй сняжкі ў рот!

Нам смачна! І ўсім, хто гатаваў з намі — смачна есці!

Але ж гэта яшчэ не усё. Працяг будзе!

Аўдыяверсію казкі можна паслухаць тут:

бярозка

Штомесячны грамадска-палітычны
і літаратурна-мастацкі часопіс (для дзяцей
сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту)
Выдаецца са снежня 1924 года
Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

Заснавальнік
Вытворча-выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прад-
прыемства «Дом прэсы»

Галоўны рэдактар:
Кацярына Вячаславаўна Каплун

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак, Валерый Гапееў, Алесь Дуброўскі, Уладзімір
Ліпскі, Алена Масла, Міхаіл Мірончык, Людміла Рублеўская,
Аляксей Чарота, Таццяна Швед

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны і паштовы адрасы:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
chas.bjarozka@gmail.com
Тэл.: 8 (017) 311-16-07, 8 (017) 311-16-98.

Падпісныя індэксы:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі №210 ад 25.07.2019, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэспубліканскае ўнітарнае
прадпрыемства «Дом прэсы»
Дырэктар:
Фёдар Пятровіч Караленя

Намеснік галоўнага рэдактара:
В. А. Красоўская
Мастацкі рэдактар, камп'ютарная вёрстка:
П. В. Каралева
Стыль-рэдактар:
П. У. Забела

Падпісана да друку 19.07.2020 г.
Фармат 60×84 1/8. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,42.
Тыраж 418 экз. Заказ ??.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РУП «Дом прэсы», 2020

- 01 Гіт-зон. Як перайсці на светлы бок з дапамо-
гай TikTok
- 05 Ініцыятыва. Ментальная дапамога
- 06 Інтэрв'ю. «Не бойся – дзейнічай»
- 10 Праектар. Як гэта – выглядаць не так, як сябе
адчувеш?
- 14 Школьнае даследаванне. Запазычанні у ды-
ялекце вёскі Павіцце
- 20 Заяўка на Парнас. Проза
- 21 Заяўка на Парнас. Проза
- 23 Заяўка на Парнас. Проза
- 24 Заяўка на Парнас. Вершы
- 26 Літаратурныя старонкі. Алена Масла, Ларыса
Мятлеўская. Кулінарная школа Кухарчыкаў

Аўтар вокладкі і разварота: Nollaig Lou (@nollaiglou
Аўтар фотаздымка: Кацярына (e_r_o_s_h_k_a

Цяпер «Бярозку» можна набыць анлайн!
Заходзь на **belkiosk.by** — і любімы часопіс будзе ў
тваім гаджэце!
А для амататараў шоргату паперы пад пальцамі —
льготная падпіска па індэксе 74888 (індывідуальная)
і 74879 (ведамасная).

«Бярозка» ў сацсетках:

 @bjarozka

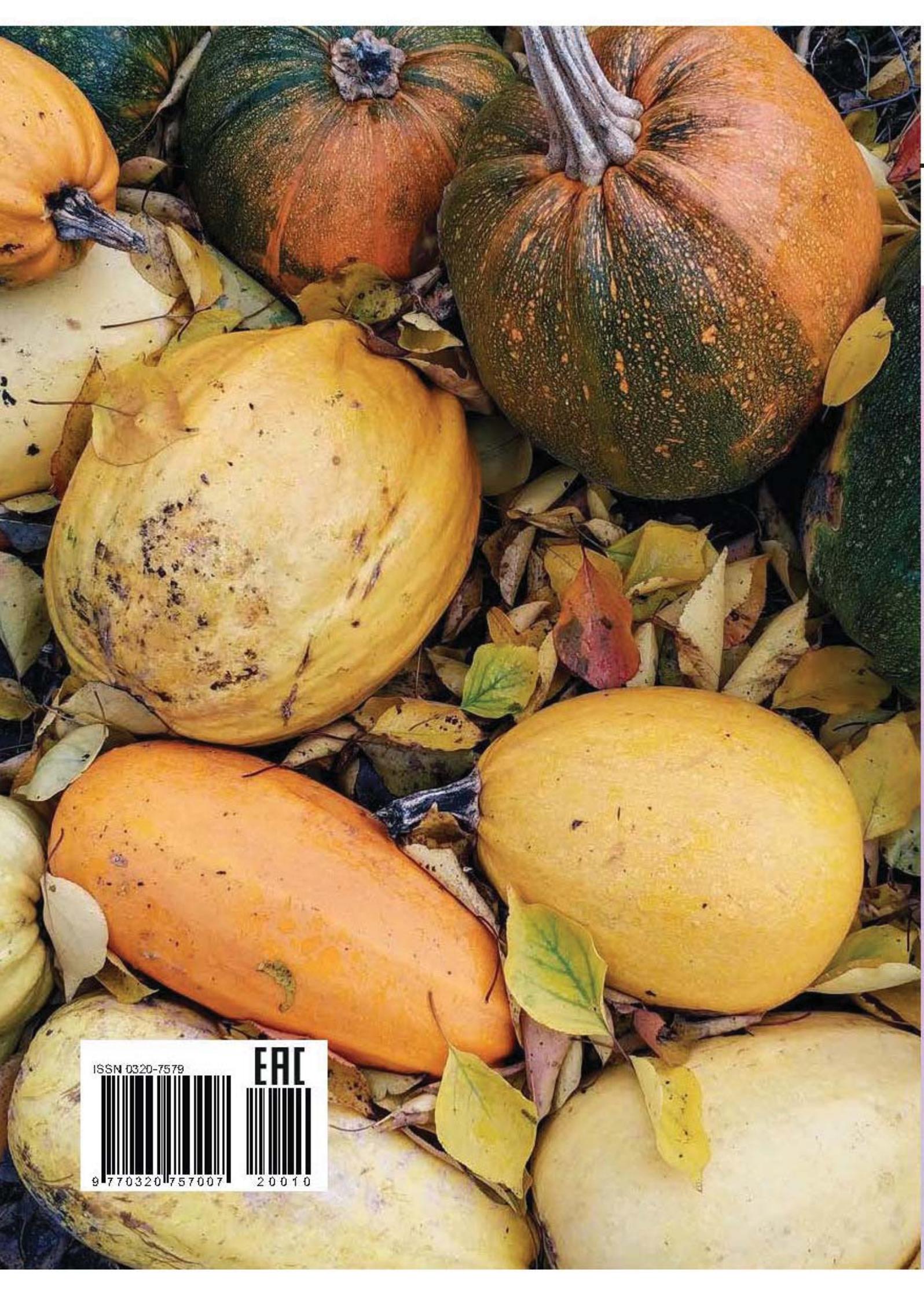
 @bjarozka.mag

ВЫЦІНАНКА «ЗАКАХАНЫЯ ПТУШКІ»

Аўтар: Вольга Бабурына (Palunisa)

ISSN 0320-7579

9 770320 757007

EAC

20010